F. W. PUTZGEROV
HISTORIČKI
ŠKOLSKI ATLAS

NAREDBOM VISOKE KR. HRV.-SLAV.-DALM. ZEMALJSKE VLADE, ODJELA ZA BOGOSTVOLJE I NASTAVU OD [illegible] PROSINCA 1904, BROJ 9016, PRIPUŠTEN ZA UČEVNU PORABU U SVIM SREDNJIM ŠKOLAMA

KRUTO VEZAN STOJI 5 KRUNA

BEČ
A. PICHLERA UDOVA I SIN

22689
22689

Davor Šikić Roman
uč. III. r. r. I. i II. polj. uč IV
.. U Sušaku. U Sušaku

Putzgerov

historički školski atlas

za

stari, srednji i novi vijek

u 32 lista i 97 karata

za srednje škole u Hrvatskoj i Slavoniji

po 22. njemačkom izdanju od **Alfreda Baldamusa** i **Ernsta Schwabea**,
a 2. češkom izdanju **Vavr. Jos. Dušeka**

priredio i upotpunio

Dr. Stjepan Srkulj,
prof. u kr. donjogradskoj gimnaziji zagrebačkoj.

Kruto vezan stoji 5 kruna.

Naredbom visoke kr. hr. slav.-dalm. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu od 5. prosinca 1904. broj 9016., pripušten za učevnu porabu u svim srednjim školama.

U Beču 1904.
Nakladom A. Pichlera udovice i sina.

Hrvatska Knjižara i Papirnica
. ŠIKIĆ, RIEKA
Ulica Lod. Kossuth br. 7.
Kupo-prodaja antikvarnih knjiga

Sadržaj.

I

Listovi i karte za povijest staroga vijeka.

List

1. Stari svijet, zapadni dio.
   Karta: Grčka plemena.
2. Stari svijet, istočni dio.
   Karte: Etnografski prijegled staroga svijeta. Herodotov svijet po Niebuhru.
3. Mala Azija.
   Grčka na početku peloponeskoga rata.
   Karte: Obale Propontide.
   Okolina Troje.
4. Država Aleksandra Velikoga.
   Karte: Is. Tir. Države diadoha iza bitke kod Ipsa (301. pr. Is.). Države diadoha na početku borba s Rimljani (oko 200. pr. Is.).
5. Grčka, sjeverni dio.
6. Grčka, južni dio.
   Karte: Termopile. Okolina Atene. Olimpija. Plateje.
7. Rim. Atena.
   Rim za republike.
   Rim za careva.
   Atena.
   Karte: Akropola. Forum i okolina za republike.
8. Razvitak rimske države.
   Karte: Okolina Rima. Kartago. Aleksandrija.
9. Italija, sjeverni dio.
10. Italija, južni dio.
    Karte: Kampanija. Sirakuza. Sicilija.

List

11. Evropske provincije rimske države.
    Galija, zap. Germanija i južna Britanija. Hispanija. Podunavske zemlje. Galija u vrijeme Cezarovo.

II.

Listovi i karte za povijest srednjega i novoga vijeka.

12. Evropa na koncu seobe naroda:
    Evropa iza 476. Evropa godine 526. Evropa iza 568.
    Karte: Njemačka prije prve seobe zapadnih Germana. Njemačka prije druge (istočno-germanske) seobe.
13. Srednja Evropa za Karlovića. Baltičko-polapski Slaveni i njihova plemena.
    Karte: Država Karla Velikoga 768. i 814. Merzenski ugovor 870. Razdioba franačke države 888.
14. Njemačka za saskih i franačkih careva. Poljaci i njihova plemena. Slovenci, panonski Slaveni i Trpimirova država (850.—864.).
15. Zemlje sredozemnoga mora za križarskih vojna:
    Zemlje sredozemnoga mora za prve križarske vojne.
    Zemlje sredozemnoga mora iza četvrte križarske vojne.
    Karte: Država kalifa godine 750. Sirija iza prve križarske vojne.
16. Srednja i zapadna Evropa za Štaufovaca.
    Karta: Zemlje Štaufovaca, Velfa i Askanijevaca.

List

17. Njemačka i gornja Italija u 14. stoljeću (1378.). Francuska u 14. i 15. stoljeću.
Karta: Zemlje švicarskoga saveza.

18. Njemačka i gornja Italija u 15. stoljeću (1477.). Bosna do propasti svoje (1463.). Karte: Vetinske zemlje 1485. Razdioba njemačke na okružja.

19. Razvitak sjevernih slavenskih država:
Ruska do XV. stoljeća.
Poljska država.
Češka i Moravska država.
Kraljevina Češka za husitskih ratova.

20. Razvitak Ugarske i južnih slavenskih država:
Hrvatska za Tomislava i Petra Krešimira Velikoga.
Ugarska i Hrvatska do 1490.
Srbija od 1196.—1331. Srbija za Dušana Silnoga oko 1355.
Bugarska za Simeona (oko 927.) i Ivana Asena II. (oko 1241.).

21. Evropa u XVI. stoljeću (1559.).

22. Njemačka za reformacije (1547.).
Karte: Kneževina Orange. Vetinske zemlje 1547. i 1554.

23. Njemačka u XVII. stoljeću (1648.).
Karte: Prag i Bijela gora. Magdeburg 1631. Breitenfeld, Lützen.

24. Evropa u XVII. i XVIII. stoljeću (1740.).

25. Njemačka u XVIII. stoljeću (1786.)
Karte: Roßbach. Leuthen. Hochkirch. Kunnersdorf. Kolin.

26. Švedska. Ruska. Poljka. Istočno pitanje:

List

Švedska na vrhuncu moći (1658.). Ruska 1462.—1762. Diobe Poljske. Evropska Turska 1812.—1878. Evropska Turska od 1878.

27. Napoleonsko doba I.:
Paris na početku revolucije. Gornja Italija 1796. Njemačka i Italija 1803. Njemačka i Italija 1806.

28. Napoleonsko doba II.:
Njemačka godine 1812.
Karte: Evropa 1812. Napoleonova vojna na Egipat. Aspern, Essling, Wagram. Napoleonova vojna na Rusiju.

29. Njemačka 1815.—1866.
Italija 1815. do danas.
Karte: Evropa 1815. Lipsko. Ligny, Quatre-Bras, Waterloo, Belle Alliance.

30. Razvitak Austro-ugarske monarkije.
Karte: Hapsburški posjed u Švicarskoj. Hapsburški posjed u Evropi u XVII. stoljeću. Ugarska i Hrvatska za turskoga gospodstva. Talijanski tvrđavni četverokut.

31. Osmansko carstvo. Sjeverna Amerika.
Osmansko carstvo do 1683.
Karta: Azijske granice osmanskoga carstva prije i poslije bitke kod Angore 1402. Istočna obala sjeverne Amerike do 1763. Udružene države sjev. Amerike od 1776. Udružene države za građanskoga rata.

32. Doba otkrića.
Karte: Zapadna Indija i središnja Amerika. Mehiko i osvojenje njegovo po Kortecu. Istočna Indija za portugalskoga osvajanja.

Tumaćenja.*)

Slijedeće primjedbe razjašnjuju u kratko ono, što je upravo potrebno za razumijevanje upotrebljene vrste pisma, za izbor boja i t. d.; one su samo dopuna tumaću na pojedinim kartama.

L. 1. i 2. Prijegled staroga svijeta ima upotpuniti ostale karte, toga radi je i ovdje više doba sjedinjeno. Za istočni su dio označene velike države do perzijske dobe bojama, ali granice su samo približno označene. Nadalje se jednim pogledom može obuhvatiti cijela fenička i grčka kolonizacija: podvučene feničke kolonije pružaju trgovačko područje feničkih gradova Sidona i Tira prije kartaškoga doba; uzeta su također nekoja mjesta, kojima nije siguran fenički trag. Razvitak kartaške države prikazan je bojama, a nesigurne granice u Španiji prikazane su po Sieglinu (. . . . .) i Kiepertu (. . . . . .); u Africi i Španiji prikazana su mjesta, znamenita za punske ratove; u Africi i ona, koja su važna za kasnije rimske ratove. Uz obojene grčke kolonije u užem smislu označena su vlasatim pismom helenistička mjesta; možda će se to pričiniti nezgodnim, ali poučno je to za raširenje grčke kulture na zapad i istok (samo se sobom razumije, da se one grčke naseobine, koje su podvučene kao feničke naseobine, odnose na starije doba). U Italiji je prikazan prijegled najstarijega žiteljstva; znamenitija plemena istaknuta su bojom. Kod Italaca su odijeljeni Latini i Umbro-Sabelci, posljednji se opet granicama rastavljaju u tri skupine (za pojedina plemenska imena gl. list 9. i 10.). Između Umbra i Etruščana naznačena je kasnija granica, ali je prikazano i prijašnje međusobno rasezanje obiju plemena. Od omanjih karata prikazuje jedna (kao dopuna lista) sudjelovanje grčkih plemena

*) Do 18. njemačkoga izdanja izdao je „Putzgerov atlas“ dr. A. Baldamus, a odatle je preuzeo izradbu staroga svijeta dr. E. Schwabe. Kao izvori upotrebljeni su poglovito atlasi Droysena, Kampena, Kieperta, Smith-Müllera, Schradera, Sprunner-Menkea, Sprunner-Sieglina, Wolfa i t. d., osim toga karte iz djela „Corpus inscriptionum atticarum i latinarum“, iz Baumeisterovih „Denkmälera“ i J. Müllerova „Handbucha“ (Athen, Rom), iz karata Dörfelda (Olympia), Belocha (Campanien), Curtius-Kamperta (Athen, Stadt Athen), Kieperta (stari svijet uopće), Puchsteina (Aleksandrija iz Pauly-jeva djela „Realencyklopedie“), Schliemanna (Troja), Stadea (Palestina), Gardinera (Engleska), Harta (Sjeverna Amerika), Kirchnera (Elzas-Lotaringija), Longuona (Francuska), Meesa (Nizozemska) i t. d. Za države sjevernih Slavena upotrebio je kod češkoga izdanja prof. V. J. Dušek Kalouskove karte za Češku. Ohrzanowskoga „Karta dawnij Polski“, Babireckoga „Mapa rzeczy pospolitej Polskiej“, Hecka „Polska“, Zamislovskoga „Учебный атласъ по русской исторіи“. Za hrvatsko izdanje „Putzegorova atlasa“ upotrebljen je uz neke gore spomenute Klaićev „Atlas za hrvatsku povjestnicu“ i njegov „Historički zemljovid Hrvatske (sa Slavonijom i Dalmacijom), Bosne, Istre i susjednih srpskih i slovenačkih zemalja, za tim karte u „Історија српскога народа за средње школе у кр. Србији од А. Ковачевића и А. Јовановића“ i u milenijskoj povjesnici madžarskoga naroda „A magyar nemzet története, szerkeszti Szilágyi Sándor“, karta u „Historiji serbskeho naroda, spisašta Wilhelm Bogusławski a Michał Hórnik“, te karte u djelu Wilhelma Bogusławskoga „Dzieje Słowiańczyzny polnocno-zachodniej“.

kod kolonizacije u Egejskom moru a služi poglavito za grčku povijest do 494. pr. Is., a na tračkoj obali i za Kserksovu vojnu. Imena su ovdje kao što i na ostalim listovima i kartama za stari vijek označena latinskim jezikom.

L. 3. Karta Male Azije služit će kako za perzijsko tako za rimsko doba; za politički razvitak zemlje upotrebi list 2., 3., 4., i 8. Za Galaciju upotrebljeno je lapidarno pismo; zašto, vidi tumač lapidarnom pismu gradova. Na karti „Grčka na početku peloponeskoga rata", gdje su također označena mjesta za taj rat, obojeni su saveznici atenski atičko-delfijskoga pomorskoga saveza sasvim, dok su oni, koji su samo u tom ratu bili saveznici, bojom obrubljeni, posljednjima je pribrojena i Kefalonija, jer je već za prve ratne godine pristala uz Atenu.

Na listu 4. „Država Aleksandra Velikoga" dobila je Grčka, premda je bila pod vrhovnim gospodstvom macedonskim, posebnu boju, jer se pravni odnošaj Aleksandrov prema njoj bitno razlikovao od odnošaja prema ostalim dijelovima njegove države; valja spomenuti, da to vrhovno gospodstvo ne priznavahu ni Sparta ni Kreta. Armeniju, Cipar i Cirenaiku nije Aleksandar za pravo ni pokorio, zato su samo bojom obrubljene. Na prvoj karti „Država Diadoha" označene su satrapije iza smrti Aleksandrove punktiranim granicama i drugačijim pismom nego li kod imena zemalja (prispodobi: **Cicilia** i Cataonia). Razdiobom iza bitke kod Ipsa označene su velike države posebnom bojom, a manje su bojom podvučene. Opaža se, da je Armenija ovisna o Seleuku, a Epir o Kasandru, dok je nesigurno prikazano, da li se država Seleukova dotiče Lizimahove u Kataoniji ili ne. Druga karta „Države Diadoha" prikazuje istok na početku ratova s Rimom. Opet su imena država drugačije pisana nego li imena njihovih zemalja (na pr. **Syria** i Mesopotamia). Prelazna ovisnost Armenije i Medije o Seleuku izražena je obrubljenom bojom Seleukove države; tako su obrubljene i zemlje, koje je Antioh III. na istoku osvojio. Granice država Arzakida i Baktrijanaca samo su približno označene. Bijelo je zemljište Galata, jer su ovi sačinjavali strani elemenat u državama diadoha, isto tako su grčke slobodne države radi premalenoga mjerila ostale bijele; naznačena je i bosporska država.

Na listu 7. prikazani su zajedno Rim i Atena u jednakom mjerilu radi lakšega ispoređenja. Oba su grada prikazana za g. 100 p. Is. Kuće i ulice pisane su kurzivom, gradski kotari, trgovi, vrtovi, polja rotundom (n. p. *Sacra via, Prata Quinctia*). Radi ispoređenja je moderni grad sivo otisnut. Pridodan je „Rim za vrijeme republike" u manjem mjerilu, zato su mnoge znamenite zgrade ili označene brojkama ili se imadu tražiti na većoj karti.

L. 8. „Razvitak rimske države" pruža i njezin najveći opseg, a i postepeni joj razvitak. Perijode razvitka prikazane su onako, kako to školska knjiga zahtijeva. Od obojenih granica nekoje su samo približno prikazane, osobito one za Balkanski poluotok, Španiju i Malu Aziju. Imena provincija ističu se pismom nad imenima zemalja. Pogranične promjene provincija nijesu provedene. Istaknuta je razdioba provincija u carske i senatorske, ali mijenjanje kod dodijeljivanja samo je kod nekih provincija istaknuto time, što su imena dvostruko podvučena.

Na listu 9. vide se dvije granice između sjeverne Italije i Etrurije; južna prikazuje ondašnju granicu, a sjeverna granicu za Augusta.

L. 12—16. Razumije se, da su na kartama za srednji vijek mnoge granice nesigurne, ali za školu se nije moglo to uvijek istaknuti. Latinska imena ustupiše mjesto modernim imenima.

L. 12. Na kartama za seobu naroda većinom su sadržana latinska imena za istočno-rimsko carstvo i za nekoje rimske zemlje. Na karti „Evropa iza g. 476." imade istočno-rimsko carstvo i ostaci zapadno-rimskoga carstva istu boju, a pojedina njemačka plemena imadu istu boju za sve tri karte. Još je istaknuta razlika između njemačkih plemena time, što su jedna označena naprosto svojim imenom, a druga imadu oznaku „država . . . . .". Na trećoj su karti Bavarci radi svoje veće samostalnosti obojenom granicom odijeljeni od ostale franačke države, ujedno je označena dioba Tiringije i postepeno prodiranje Avara u prijašnja sijela Gepida i Langobarda.

Dok dvije omanje karte služe za dohistorijsko doba, služi prva karta za doba do 476., u franačkoj državi do 511., druga do 553. a treća po prilici do g. 600. Na karti Galije imadu carska upravna okružja u Alpama jednostavni crveni obrub, dok zemlje retijskih Alpa, koje je Augusto pripojio Italiji, imadu jednostavni plavi obrub. Imena naroda, koja imadu tanko pismo (n. p. **Helvetii** na desnom brijegu Rajne), unesena su na starim postojbinama iseljenih naroda. U formi imena i t. d. uzet je osobiti obzir na Cezara. Zadržano je uobičajeno ime agri decumanes na toj karti, kao što i na karti 8. usprkos prigovora.

L. 13. Imena, koja su znamenita za povijest franačke države za Karlovića, nalaze se na glavnoj karti. Ova karta služi ujedno i za Englesku do 1066. godine. Nestalnost granica na istoku i u Španiji označena je time, što je na crvenom potezu izostavljena posebna naznaka za granicu, a dvojbeno franačko gospodstvo nad Beneventom, Sardinijom i Balearima označeno je podvučenom crtom; godina verdunske diobe uzeta je također i za granicu između saracenskoga i istočno-rimskoga posjeda na Siciliji. Papinska država prikazana je u svojem najvećem opsegu, što ga je za Karlovića imala. Na kartici „Država Karla Velikoga" imade Bavarska posebnu boju, jer je bila prije Karla slobodna, a on ju je istom pripojio. Na karti za g. 888. uneseni su najznamenitiji vazali zapadno-franačkoga kralja i veliko-moravska država. Na karti „Baltičko-polapski Slaveni" kao što i na ostalim kartama za slavenske države većinom su sva imena hrvatski transkribirana.

L. 14. Granica njemačke države za saskih i franačkih vladara teško se dade ustanoviti. Nestalni položaj na istoku označen je dvostrukom oznakom granice i prijelazom od potpune obojenosti na obrubljivanje bojom, djelomično pripadanje Genta tankim crvenim potezom, a veronska marka, koja spada u tu periodu, dvostrukom oznakom granice. Nikakav obzir nije uzet na momentanu lensku neovisnost Ugarske i Poljske, ni na ponovno sjedinjenje vojvodine Koruške s Bavarskom (989.—996.). U krajištima prikazuje vlasato pismo kasnija imena. Na karti „Poljaci i njihova plemena" naznačena su samo njihova plemena i glavnija mjesta, dok je dalji razvitak poljske države prikazan na karti 20. Za Pribininu i Kocelovu državu na karti „Slovenci i panonski Slaveni" ne ima oznake za sjevernu granicu, jer se ne zna, kako se je daleko na sjever protezala. Prelazna vlast Pribine i Kocela nad „Slovinskom zemljom", kao što i prelazna vlast bana posavske Hrvatske Braslava nad Kocelovom državom nije naznačena. Kod Slovenaca je uzet obzir jedino na etnografske nipošto pak na političke prilike. Podvučeni gradovi u državi Trpimirovoj pokoravaju se istočno-rimskomu carstvu, a sačinjavaju sa Dubrovnikom i Kotorom „Thematu Dalmacije".

L. 15. Karte na ovom listu vrijede kako za križarske vojne, tako i za razumijevanje onih stvari, koje se tiču dohistorijskoga doba Islama i starije povijesti Španije. Država kalifa prikazana je u doba propasti Omejevića. Karta „Država kalifa" prikazuje ŕršć. kraljevinu Asturiju, a glavna karta kasnije kršćanske države. U potankostima pokazuje ovdje boja, da je Navara oko 1097. razdijeljena medu Aragonijom i Kastil-Leonom, a grofovija Portugal isprva leno ove posljednje, kasnije samostalna; zatim pokazuje samostalnost saragoskoga emira prema Almoravidima. Kod Hrvatske je naznačena prelazna vlast Alme, sinovca ug. kralja Ladislava, nad „Sklavonijom", zatim ovisnost Srbije od istočno-rimskoga carstva, a Danišmenda i armenskih knezova od Seldžuka. Uspjesi prve križarske vojne označeni su crvenom pograničnom linijom u Maloj Aziji i na karti Sirije, koja nam ujedno prikazuje i Jerusolimsko kraljevstvo 1229.

L. 16. Međe njemačke države za Štaufovaca jedva da se dadu na istoku ustanoviti. Crvena međa sa širokim obrubom pokazuje početak štaufovskoga doba, a sa tanjim obrubom one zemlje, koje su Nijemci dobili za kolonizaciju na koncu štaufovske periode. Posebnom su bojom označene granice za Pomorje, Prusku i zemljišta, koja je dobio njemački red od Poljaka. U papinskoj je državi patrimonium sv. Petra obojen, normansko napuljsko-sicilsko kraljevstvo imade jasniju boju njemačke

države, jer je zapalo Staufovce. Za osnovu prikazivanja Španjolske uzeta je g. 1200. i k tome još osvojene zemlje u 13. stoljeću; historijski znamenita mjesta unesena su ovdje za Španiju kao i za srednju i južnu Italiju po prilici do g. 1450. U Francuskoj su opet naznačena mjesta i za 11. vijek, a prikazuje krunovinu u vrijeme, kad je Filip II. (1180.) stupio na prijestol, ujedno i engleski posjed u širim granicama od 1154. (početak vladanja Henrika II. u Engleskoj), a u užim granicama od 1259. (mir u Abbeville-u); od vazalnih država je odijeljena tuluska grofovija radi albigenskih ratova. U Engleskoj su opet unesena mjesta do konca 15. stoljeća osim onih, koja su znamenita za povijest reformacije. Na karti „Zemljišta Štaufovaca, Velfa i Askanijevaca“ — najznamenitijih kneževskih obitelji u Njemačkoj — označena je tamnijom bojom djedovina, odnosno neposredni državni posjed, jasnijom bojom leno, a obrubljenjem vrhovno gospodstvo. Da je i sjeverno krajište iz početka ovisno bilo od Saske, nije se moglo obrubom istaknuti radi obojenosti askanijskih zemalja; isto tako nije se mogla djedovina Askanijevaca bojom označiti, tek je točkama ograničena oko grada Anhalta. U askanskom je pojasu ograničena kasnija vojvodina Saska. Granica, koja se vuče od Augsburga prema jugu, jest granica vojvodine Švapske i Bavarske. Ugarska i Hrvatska prikazane su za kralja Bele III. (IV.)

L. 17—25. Kod slijedećih listova i karata za Njemačku i Evropu (izuvev slavenske države) naznačuje brojka koja stoji uz naslov, onu godinu, kojoj odgovara prikazani teritorijalni odnošaj. I unesena imena odgovaraju strogo periodi pričdanoj naslovu, ipak sežu na listu 18. do 1273. natrag, na 21. listu do 1515. unaprijed za gornju Italiju, u Španiji i južnoj Italiji po prilici do 1550., a u Turskoj opet do u 14. stoljeće, dok list 24. sadržava imena za napoleonsko doba, a gornju Italiju popunjuje od 1796. list 27. Tumač na kartama ističe uvijek one kneževske obitelji, koje su u dotičnoj periodi igrale veliku ulogu, samo su njihove zemlje sasvim obojene, dok su dvije glavne pokrajne loze iste obitelji mješavinom iste boje prikazane. Na kartama za Njemačku obojene su državne zemlje (Reichslande); bijele su one zemlje, koje za onu periodu nijesu znamenite ili su opet kao Švicarska na posebnoj karti prikazane; kod toga dakle nije poglavito veličina odlučivala.

L. 17. Obrubi u luksemburškoj boji za Brabant i Limburg naznačuju, da je to posjed supruge tadašnjega vojvode luksemburškoga, a boja Verone, da je to zemljište osvojeno od Viskontija (1387.), kad su se oni domogli 1395. vojvodske časti; boja od Trevisa naznačuje, da su Mlečani to zemljište, 1338. osvojeno, na neko vrijeme opet izgubili. Dvostruke granice na ovom kao i na 18. listu naznačuju nestalnost pograničnih odnošaja. Brojevi u hapsburškim zemljama naznačuju godinu, kad su te zemlje stečene. Za Švicarsku je uzeta godina 1315. tako, da se može prijeći na kartu Švicarske, koja nam dalji razvitak prikazuje. Na ovoj kartici, koja vrijedi i za vrijeme reformacije, naznačuju godine doba, kad su pojedini dijelovi pristupili u savez. Na karti za Francusku u 14. i 15. stoljeću naznačuje žuta boja lozu Nevers i Brabant burgundske kuće, narančasta posjed Filipa Dobroga, kad se pridružio Englezima (1420.), dok su njegove tekovine poslije izmirenja s Karlom VIII. obrubljene (k tome pripada i Ponthieu, ali se nije mogla radi crvene boje unesti narančasta). Engleski se posjed nastavlja na listu 16.; kao ishodište uzeto je vrijeme, kad je zavladala kuća Valois u Francuskoj (1328.), mir u Bretigny-u i doba prije djevice orleanske.

L. 18. Izvannjemački posjedi Karla Smjeloga pod francuskim lenskim vrhovnim gospodstvom označeni su širokim crvenim obrubom, a pokrajne loze Nevers tankim crvenim obrubom; gdje se dva broja nalaze, naznačuje onaj u zagradama tečevinu kuće Burgund, a drugi (1430.), da je vlast od burgundsko-brabantske loze prešla na glavnu lozu. Izbor boja naznačuje, da je 1477. u Češkoj vladao poljski Jagelonac, dok su se Moravska i Sleska, kao što i Donja Austrija pokoravale ugarsko-hrvatskomu kralju Matiji, ali su se prve 1490. spojile opet sa Češkom, dok je Donja Austrija opet pripala Hapsburgovcima. Posjed njemačkoga reda je bojom kao poljsko leno označen, isto tako vojvodina Pruska na listu 21., 22. i 23.

L. 19. Države sjevernih Slavena — uzet iz češkoga izdanja, a izrađen po prof. Dušeku — predočuju karte najstarijega vremena povijesti češke, poljske i ruske. Česi su na dvjema kartama, i to 1. sadržaje četiri doba od Sama do Přemysla II., pri čemu je posljednja obojena i to svjetlija predočuje vladavinu češku, tamnija alpske zemlje, mirom kambrijskim 1276. izgubljene (godine u zagradi naznačuju češku vladavinu u ovim zemljama). Za doba husitsko ima posebna karta, jer je ovo doba po češku povijest veoma znamenito, tu se nalaze sve okolne zemlje bojom obrubljene, zajedno sa znamenitim mjestima. Za ostalu povijest dostaju karte 17., 18. i sl. — Obojenost na karti Rusije znači najstarije razdijeljenje žiteljstva i plemenske kneževine. Zelene linije ograničuju najstariju kneževinu roda Rurikova, pri čemu nije bilo moguće paziti na gotovo neprestane promjene ove kneževine, već samo na najstalnije cjeline. Okrajno slikani rub znači državu litavsku i moskovsku, ovu na početku za koncentriranja snage knezova i oslobođenje iz vlasti tatarske (Ivan Kalita), onu u najvećem razvitku. Na sjeveru ne bijaše međe u gomili šuma i močvarnim stepama, već su ruska naselja dopirala sve do mora. Pored kneževskih sjedišta navedeni su i znatniji manastiri i sjedišta viših duhovnih glavara, kao i mjesta znamenita zgodama suvremenim ili potonjim. Za ostalu povijest vidi list 28. Imena su ruska pisana hrvatskim pravopisom, isto tako češka i poljska (osim nekih kao Elbąg, a osobito ona koja u školskim knjigama ne nalazimo). — Obojenost Poljske prikazuje državu prije nasilne razdiobe, a slikani obrubi predočuju razvoj ove države od najstarijih vremena. Time postaje slika preglednija, jer su teritorijalne promjene vidnije, što vrijedi i za list 21. Oznake krajeva uzete su iz doba od prilike oko 1400.

L. 20. predočuje nam razvoj Ugarske i s njom sjedinjene Hrvatske (od 1102.), zatim Hrvatsku za narodne dinastije, a Srbiju i Bugarsku do njihove propasti. Karta Hrvatske predočuje hrvatske oblasti i župe i veličinu države za Tomislava (925.) i Petra Krešimira Velikoga (oko 1073.). Zelena boja nam prikazuje državu Tomislava, podvučenje ovisnost Bosne, a tamno-žuti obrub državu Krešimirovu. Crveno podvučeni gradovi predstavljaju prvobitnu Dalmaciju. Mjesta su označena samo za ovo doba (10. i. 11. vijek). Dalji razvitak Hrvatske je u savezu sa Ugarskom, pa za to gledaj Ugarsku i Hrvatsku na istom listu, zatim list 15., 16., 18. (karta Bosne), 23., i 30., koji su upotpunjeni, a osim toga i ostale karte srednjega i novoga vijeka. Granice Ugarske i Hrvatske prema susjednim zemljama kao i jedne prema drugoj označene su slikanim obrubima one kuće, koja je njima vladala. Na karti Ugarske predočuje nam crvena boja Ugarsku državu do sjedinjenja s Hrvatskom. Erdelj nije obrubljen jer je bio predmetom borbe između Madžara i Pečenega. Zelenom bojom je obrubljena država Ljudevita Velikoga, a podvučenje naznačuje ili zemlje, koje su priznavale njegovo vrhovno gospodstvo (Bosna, Vlaška, Moldavska, Srbija) ili zemlje poljske krune, gdje je također bio vladarom. Uz istočnu obalu jadranskoga mora proteže se njegova vlast do Drača (što je dobio u miru s Mlecima 1358.), ali se radi pomanjkanja prostora najjužniji dio nije mogao ista knuti. Tamno-žuti obrub predočuje Ugarsku i Hrvatsku za Matije Korvina, a ujedno je označeno gospodstvo nad Donjom Austrijom, Moravskom i Sleskom. List 23. i 30. upotpunjen je tako, da su unesena gotovo sva mjesta, koja se u udžbenicima spominju. — Na karti Bugarske nalazimo unesena pojedina plemena; država Simeuna Velikoga (917.) je obrubljena tamnom bojom; točkama i plavom bojom je označena razdioba države na dva dijela, na istočni između Dunava i Balkana i na zapadni između egejskoga i jadranskoga mora te Dunava (963.), dok tamno-žuti obrub prikazuje bugarsku državu za Ivana Asena II. (oko 1240.); ovdje je jedino zapadna međa prema jadranskomu moru nesigurna. Žutom je bojom označena država dukljanskoga kralja Mihajla (oko 1081.), a točkama je označen gornji dio Bosne, koju je za smutnja u Hrvatskoj nakon smrti kralja Stjepana II. pripojio Duklji nasljednik Mihajlov Bodin. — Srpska

država prikazana je na dvjema kartama i to na jednoj za Stjepana Prvovjenčanoga (1196.—1224.) i za Uroša III. Dečanskoga (1320.—1331.), dok je na posebnoj karti prikazana država za Dušana Silnoga (oko 1355.). Na jednoj i drugoj je karti Mačva odijeljena od Srbije, jer je veoma kratko vrijeme pripadala Srbiji.

L. 21. Njemačko-rimsko carstvo je obrubljeno austrijskom bojom; Metz, Toul i Verdun podvučeni su francuskom bojom, pravno su to dijelovi njemačke države, a u istinu u francuskoj vlasti od 1552. U Francuskoj je obrubljen posjed connétable-a Karla Burbonskoga (koji je pristao uz Karla V.) i djedovina burbonskih kraljeva; u Italiji je bojom naznačeno, da je Monferrat pripadao Mantui, a papinska Ferrara Modeni; radi malena mjerila nije dubrovačka republika posebnom bojom označena kao vazal turski; istaknuto je propadanje države njemačkoga viteškoga reda, ispustivši privremena osvajanja; tomu odgovara i izbor boja za Prusku, dok boje na listu 22. i 25. pokazuju odnošaj prema Ansbachu i Brandenburgu.

Na listu 22. nije hapsburški posjed razdijeljen na španjolsku i njemačku lozu, jer se to bolje vidi na listu 21. Sa franačkom lozom Hohenzollerna sjedinjene su ovdje kao i dalje obje južno-njemačke loze (Ansbach-B. i Hohenzollern), premda je loza A. B. bliža brandenburškoj, nego li hohenzollernskoj. Jednakom se bojom ističu Jülich-Klevske zemlje radi kasnije raspre za nasljedstvo; češki obrub Vogtlanda naznačuje, da je to (Burggrofovija Mišanj) 1547. došlo pod češko lensko gospodstvo.

Na listu 23. oznauju granice (—·—·—) u Lotaringiji i Nizozemskoj francuske stečevine od 1659 i 1697: vanredan odnošaj Phillippsburga i elzaških gradova prema Francuskoj nije se dao na karti istaknuti. Oldenburg imade već boju Danske, premda je ondje do 1667. posebna loza kuće Oldenburg vladala. Magdeburg je dobio brandenburšku boju, jer je 1648. pripao Brandenburgu, ali je do 1680. bio pod saskim administratorom. Na planu grada Magdeburga je nesigurna oznaka za branič Pappenheimov i Magdeburšku pomoć. —

su radi personalne unije Hannover i Engleska istom bojom obojene, a isto tako i Poljska i Saska. Boja Danske, Norveške i Oldenburga u jednoj, a Holsteina u drugoj nuansi iste boje naznačuje, da su ovdje dvije loze iste kuće vladale. Državna granica u Lotaringiji naznačuje, da je zemlja samo pravno pripadala Njemačkoj. Na listu 24.

državnom granicom označena zemljišta u Elzas-Lotaringiji i ona, koja su neobojena, još ne pripadaju Francuskoj. Na listu 25.

Karta Švedske nam zorno prikazuje, kako se gospodstvo na baltijskom moru raširivalo i propalo, a karta počinje sa razvrgnućem kalmarske unije. Prikazivanje Ruske počinje sa Ivanom III. (1462.), koji je postao pravim utemeljiteljem države time, što se riješio mongolskoga gospodstva (gl. karticu zlatne horde) i pokorenjem naznačenih udjelnih kneževina. Ostali perijodi, (kao početak vlade Ivana Groznoga, izumrće loze Rurikovaca, vlada Petra Velikoga, početak vlade Katarine II.) tumače se sami po sebi. Sive granice u žutom i narančastom polju naznačuju, da su te zemlje 1534. Ruskoj pripale, ali 1617. i 1618. opet izgubljene. Karta Poljske služi kao nastavak Ruske; ona spaja sa diobom Poljske ujedno i razvitak istočnoga pitanja, jer je oboje stvarno u savezu, kod toga je Poljska obojena, a Turska bojom obrubljena; osim toga predočuje rusko osvajanje do 1812. Za istočno pitanje do najnovijega doba služe obje karte Turske, mjesta za krimski rat pruža nam list. 24., a za dalju povijest Poljske vidi list 28. i 29. L. 26.

Za vojne Napoleonskoga doba u Italiji i Švicarskoj služi list 27. (gornja Italija 1796.), za Njemačku od 1803. list 28; ujedno nam prikazuje brze teritorijalne promjene. I odnošaje prije Napoleona prikazuje list 25. i na listu 27. karta gornje Italije. Na karti Njemačke za 1803. prikazane su novo stvorene države, a koje su opet propale, vlasatim pismom, dok nam obrubljeni Wallis i Parma pokazuju, da su pod francuskim pokroviteljstvom ili upravom. Karta za g. 1806. sadržava u Italiji promjene i za g. 1808. Njemačka za 1808. nije posebno prikazana, jer za Prusku služi list 28., a razvijanje ranjskoga saveza imade samo prelazni karakter. List 27. i 28.

Promjene u činu nj. država istaknute su na listu 27. time, da su samo one države istaknute, koje su doživjele ili teritorijalnu promjenu ili promjenu u naslovu n. p. Pruska, ali izb. kneževina Baden. Zgodna je karta Njemačke za g. 1812. kao glavne države, a zemlje pod Napoleonovim uplivom kao omanje karte, time su jasnije prikazane vojne; za egipatsku i rusku vojnu služe dalje omanje karte, a za Španjolsku gl. list 24.

L. 29. Zemlje nj. saveza obojene su: brojkom „1815" označeni su oni krajevi, koji su odstupljeni u drugom pariskom miru. Na karti Italije prikazano je njezino sjedinjenje, dok su izgubljene zemlje obrubljene.

L. 30. prikazuje postepeni razvitak Austro-Ugarske monarkije. Današnji njezin posjed je obojen, počevši od posjeda Babenbergovaca (976.—1246.) do posljednjih stečevina prvoga pariskoga mira (1814.). Prelazni su posjedi obrubljeni i to bojama, koje odgovaraju stečevini.

L. 31. Prva nam karta prikazuje tursku državu do njezina najvećega opsega osim razdoblja od 1359. do 1451. Omanja nam karta prikazuje tešku krizu, koju je država proživjela. Dalji perijodni razvoji uzeti su tako, da su osobito istaknuta dva po Evropu znamenita sultana (Muhamed II. i Sulejman II.). Zemlje, koje su Turci Perzijancima oteli, ali ih opet 1636. — dakle prije svršetka perijoda, što ga prikazuje karta — povratili, prikazane su bojadisanim obrubom. Karta se svršuje s g. 1683., jer s ovom godinom (opsada Beča) počinje propadanje države. Veća karta sjeverne Amerike prikazuje nam postepeno naseljavanje, a imade osobito razjasniti odnošaje u 18. vijeku, koji su od velike znamenitosti i za evropsku povijest. Nizozemsko i švedsko kolonijalno područje nije označeno posebnom bojom, nego imade boju engleske s oznakom godine, kad je postalo englesko, za to su i imena zemalja kod naseljavanja (Nova Engleska, Nova Nizozemska, Nova Švedska, Virginija) označena samo vlasatim pismom. Prva brojka pod sjevernom i južnom Carolinom naznačuje naseljenje a druga diobu. Brojke u Floridi i zemljama zapadno od Missisipija (1783. španj., 1800. franc.) prelaze godinu 1763., koja služi za podlogu i to zato, da može tumač za kartu sjev. Amerike od 1776. nastaviti postepeni razvitak ovih zemalja. Ova karta (sjev. Amerika od 1776.) treba da služi i za rat za neovisnost, osim toga za raširenje države, a unesenim brojkama prikazuje organizaciju zemlje.

Doba otkrića unesenena su nekoja mjesta i za kasnije doba. Na listu 32

Kratice. b. = bisk. = biskupija; bgfo. = burggrofovija; brand. = brandenburško; d. = donji; dans. = danski; dol. = dolina; drž. = država; drž. gr. = državni grad; eng. = engleski; franc. = francuski; g. = gospoštija; gfv. = grofovija; gor. = gornji; gub. = gubernija; ist. = istočni; izb. kn. = izborna kneževina; j. = jez. = jezero; ka. = kanal; kl. = klanac; kn. = knež. = kneževina; kr. = krajište; k. = kralj. = kraljevina; lgfo. = landgrofovija; m. = marka; mgfo. = markgrofovija; ml. = mletački; nadbisk. = nadbiskupija; nas. = nasovski; o. = otok; ob. = oblast; op. = opatija; p. = pos. = posjed, pap. = papinski; pgfv. = podgrofovija; pl. = planina; p. o. = poluotok; pr. = pripada; pr. = prepoštija; rep. = republika; rus. = ruski; s. = sjever; španj. = španjolski; v. = vel. = veliki: v. v. = velika vojvodina; vojv. = vojvodina; vr. = vrata; z. = zalj. = zaljev; zap. = zapadni; zem. = zemlja = zemljište; žup. = županija.

Stari svijet, zapadni dio.

Istočna dužina od Ferra
Scythae
Cimmerii (Gomer)
Sarmatae
Maeotis Palus
Maeotae (Maeitae)
Siracae
Chersonesos Taurica
Tauri
Sindi
Cercetae
Zichi
Heniochi
Utii
Caucasus
Mons
Mare Caspium
Pontus Euxinus
Colchis
Iberi
Albani
Legae (Ligyes)
Moschi (Meshech)
Paphlagones
Gangra
Leucosyri
Chalybes
Saspires
Taochi
Gogari
Oteni
Caspii
Cappadoces (Ducha)
ARMENIA (THOGARMA)
ALARODII
ARARAT (URARTU)
Antitaurus M.
Matiani
Cadusii
Gelae
Amardi
HYRCANIA
Tapuri
PARTHIAEA
Parthi
BACTRIA (BAKTRIJANCI)
Paropanisus M.
Margus
NAIRI
Carduchi
Taurus
Cilices
Masius M.
MESOPOTAMIA
ASSYRIA
Arabes (ASSUR)
Aramaei
Scenitae
Choatras M.
MEDIA (MADAI) (MEDIJANCI)
Ecbatana
Zagrus M.
Sagartii
ARIA
BAKTRIJANSKA DRŽAVA
Sattagydae
Gandarae
Pactyes
ARACHOSIA
DRANGIANA
Zarangae
ARIANA
Cossaei
SUSIANA (ISSIA, ELAM)
Uxii
Elymaei
BABYLONIA
Babylon
Sinear
Akkad
Sumer
Chaldaei (Kaldeja)
Cyprus
Mare Phoenicium
Syria
Damascus
Ituraei
Cedraei
Agraei
Idumaei
Nabataei
Sinai
Madianitae
Sinus Arabicus
Troglodytae
Sinus Persicus
Macae
Omanitae
PERSIS (PERZIJANCI) (PARAS)
Persepolis
Pasargadae
CARMANIA
Mardi
Utii
Paricanii
GEDROSIA
Aethiopes
Oritae
Arabii
Indus
Moderna imena lapidarnim pismom (Herat).
Mjerilo 1:12 500 000.
kilometara
Etnografski prijegled staroga svijeta.
Arijci (Indogermani)
Semovci
Kamovci
Narodi nesigurna podrijetla
EUROPA
Germania
Sarmatia
Gallia
Hispania
Mare Internum
Asia Minor
Scythia intra Imaum
Scythia extra Imaum
Serica
ASIA
Ariana
Arabia
LIBYA
AFRICA
AETHIOPIA
Mare Erythraeum
India cis Gangem
India trans Gangem
Sinus Gangeticus
Herodotov svijet po Niebuhru.
Južno more

Mala Azija.

GRČKA
na početku peloponeskoga rata.
Atena i njezini saveznici.
Sparta.
Neutralne grčke države.
Mjerilo 1: 6 000 000.
kilometara.
OKOLINA TROJE.
Mjerilo 1: 300 000.
kilometara.
Po H. Schliemannu
OBALE PROPONTIDE.
Imena grčkih kolonija su podcrtana.
Mjerilo 1: 4 000 000.
MALA AZIJA.
Mjerilo 1: 8 000 000.
kilometara.
Ist. dužina 42 od Ferra
Ist. dužina od Ferra
THRACIA
MARE AEGAEUM
MARE IONIUM
Mare Creticum
PONTUS EUXINUS
MARE INTERNUM
ARMENIA
Mesopotamia
Arabia Deserta

Ist. dužina 65 od Ferra
TIR.
Mjerilo 1: 60 000.
Portus Sidonius
Eurychorus
Insula Herculis (Melcart)
Palaetyrus
Pontus Euxinus
Sarmatae
Thyssagetae
Maeotis Palus
Chersonesus Taurica
Caucasus Mons
Mare Caspium (Hyrcanum)
Oxianus Lacus
Sacaraucae
Massagetae
Chorasmii
Sogdiana
Paraetacene
Sacae
Bactria
Bactra (Zariaspa)
Macedonia
Thracia
Hellas
Bithynia
Paphlagonia
Mysia
Lydia
Phrygia
Cappadocia
Pisidia
Cilicia
Armenia
Colchis
Iberia
Albania
Media
Hyrcania
Parthyaea
Aria
Parapamisadae
India Superior
Mesopotamia
Assyria
Babylonia
Susiana (Cissia)
Persis
Carmania
Gedrosia
Drangiana
Arachosia
India Inferior
INDIA
Creta
Cyprus
MARE INTERNUM
Cyrenaica
Libya
Alexandria
Memphis
Aegyptus
Syria
Phoenice
ARABIA
Sinus Arabicus
Sinus Persicus
Mare Erythraeum
Aethiopes
Babylon
Ecbatana
Persepolis
Pasargadae
IS (ISSOS).
Mjerilo 1: 500 000.
Sinus Issicus
Amanus Mons
Amanska vrata
Sirska vrata
Beilan prevala
Aleksandrovo vojne
Vojne njegovih vojskovodja
Perz. kraljevska
Grčke kolonije
Mjerilo 1: 18 000 000.
DRŽAVE DIADOHA iza bitke kod Ipsa (301 pr. I. K.)
Država Lizimahova
Kasandrova
Ptolomejeva
Seleukova
Manje države
Pontus
Media Magna
Media Atropatene
Parthia
Granice satrapija kod razdiobe (iza smrti Aleksandrove (323 pr. I. K.)
Mjerilo 1: 36 000 000
DRŽAVE DIADOHA na početku borba s Rimljani (oko 200 pr. I. K.)
Galatia
Regnum Seleucidarum
Regnum Ptolemaeorum
Parthia R. Arsacidarum
Regnum Bactrianorum
Mjerilo 1: 36 000 000.

ILLYRIS
MACEDONIA
MYGDONIA
CHALCIDICE
THASOS
SINUS THERMAICUS
Sin. Strymonicus
Sin. Singiticus
Sin. Toronaicus
MARE AEGAEUM
THESSALIA
MAGNESIA
EPIRUS
Chaonia
CORCYRA
DOLOPIA
ACHAIA
Phthiotis
MALIS
AENIANIA
ACARNANIA
AETOLIA
LOCRIS OZOLIS
PHOCIS
BOEOTIA
EUBOEA
ATTICA
MEGARIS
SICYON
CORINTHOS
ATHENAE
CHALCIS
THEBAE
LEUCAS
CEPHALLENIA
SCYROS
MARE IONIUM
Sinus Corinthiacus
Sinus Pagasaeus
Sinus Ambracicus
Sin. Maliacus
Sinus Euboicus
Pella
Berrhoea
Pydna
Olynthos
Potidaea
Larisa
Pharsalos
Delphi
Naupactos
Stratus
Dodona
Nicopolis
Ambracia
Ist. dužina 40 od Ferra

LOCRIS OZOLIS
BOEOTIA
EUBOEA
CEPHALLENIA
Ithaca
ZACYNTHOS
Zacynthos
ACHAIA
ELIS
ARCADIA
ARGOLIS
MEGARIS
MEGARA
ATHENAE
SICYON
CORINTHUS
Sinus Corinthiacus
Sinus Saronicus
Sinus Argolicus
MESSENIA
MESSENE
LACONICA
SPARTA
MEGALOPOLIS
TEGEA
Olympia
Sinus Cyparissius
Sinus Messeniacus
Sinus Laconicus
MARE IONIUM
MARE MYRTOUM
CYTHERA
Ceos
Cythnos
Seriphos
Siphnos
Cimolos
Melos
Andros
Strophades Iae
Aegina
Salamis
PLATEJE 479.
Mjerilo 1:400 000.
BOEOTIA
Platacae
Cithaeron Mons
ATTICA
MEGARIS
THERAE
OKOLINA ATENE.
Mjerilo 1:400 000.
Thriasius Campus
Eleusis
Sinus Eleusinus
ATHENAE
Piraeus
TERMOPILE.
Mjerilo 1:400 000.
Sinus Maliacus
Lamia
Anticyra
MALIS
LOCRIS
DORIS
PHOCIS
Callidromos M.
OLIMPIA
po njem. iskopinama
Mjerilo 1:10 000.
Kronov brežuljak
ALTIS
Palaestra
Leonidaeon
Staro korito
Alfeja
Alpheus (Alfej)
Cladeus
Jonjani
Dorani
Eoljani
Lapidarno pismo (MESSENE) naznačuje gradove iza 371 ili one, koji su dobili drugo ime. – T. Templum.
Mjerilo 1:1 500 000.
Istočna dužina od Ferra
38
39
40
41
42
37

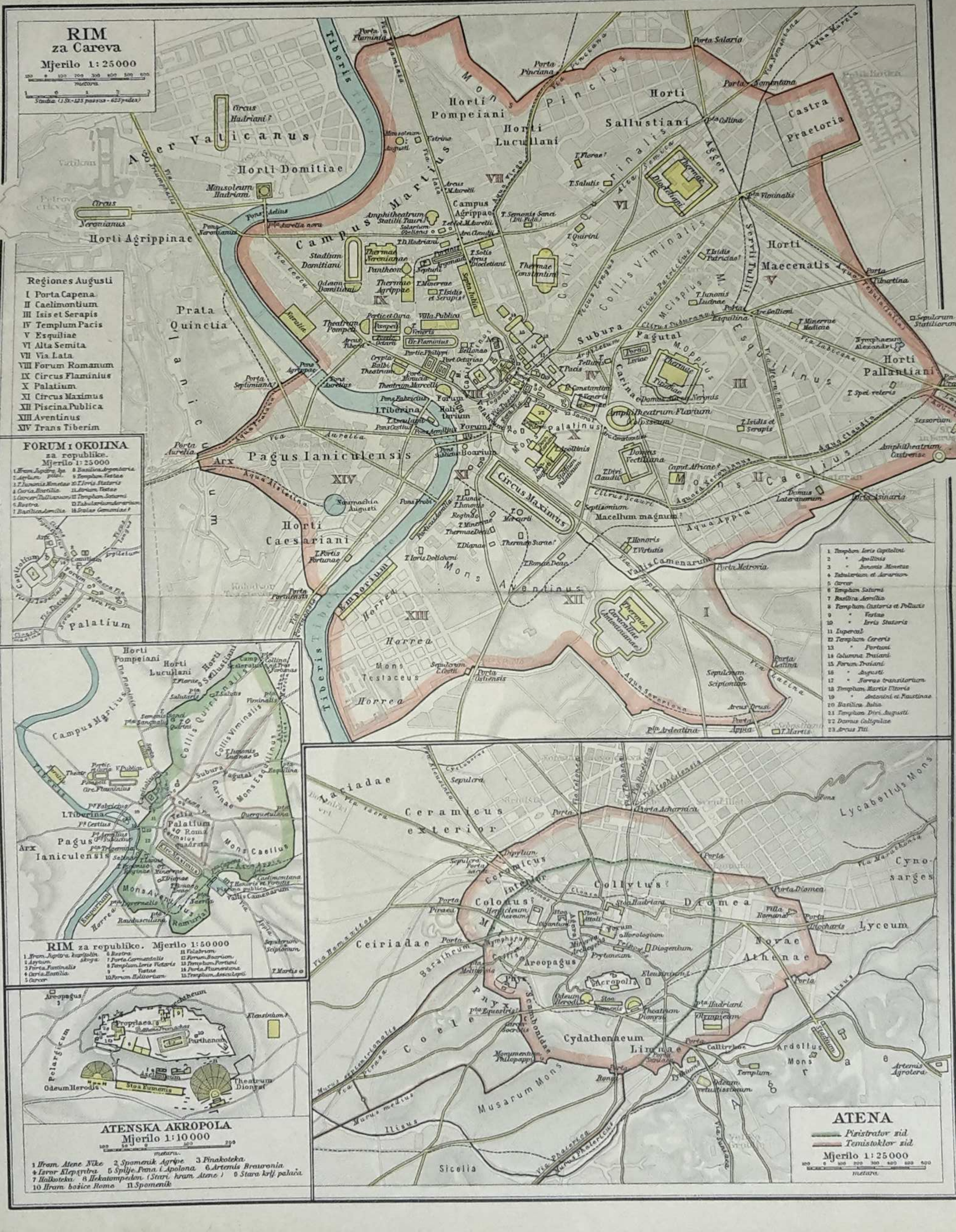
RIM
za Careva
Mjerilo 1:25000
Regiones Augusti
I Porta Capena
II Caelimontium
III Isis et Serapis
IV Templum Pacis
V Esquiliae
VI Alta Semita
VII Via Lata
VIII Forum Romanum
IX Circus Flaminius
X Palatium
XI Circus Maximus
XII Piscina Publica
XIII Aventinus
XIV Trans Tiberim
FORUM I OKOLINA
za republike.
Mjerilo 1:25000
RIM za republike. Mjerilo 1:50000
ATENSKA AKROPOLA
Mjerilo 1:10000
ATENA
Pizistratov zid
Temistoklov zid
Mjerilo 1:25000

KARTAGO.
Mjerilo 1:300 000.
Megara
Magalia
Neapolis
Scipionov tabor
Stagnum Tuneticum
OKOLINA RIMA.
Mjerilo 1:1000000.
ROMA
Ostia
Tusculum
Praeneste
Alba Longa
Tibur
Veii
ALEKSANDRIJA
Mjerilo 1:100 000.
Portus Magnus
Portus Eunostus
Pharus
Mareotis Lacus
Kratice:
A.P. Alpes Poeninae
A.M. Alpes Maritimae
R.C. Regnum Cottii
Mjerilo 1:20000000.
Meridian od Ferra
OCEANUS ATLANTICUS
Oceanus Caledonius
Oceanus Britannicus
Mare Germanicum
Mare Suevicum
Hibernia
Caledonia
BRITANNIA
Scandia
Fenni
Sarmatia
GERMANIA (SLOBODNA GERMANIA)
Belgica
Lugudunensis
GALLIA
Aquitania
Narbonensis
HISPANIA
Lusitania
Baetica
Tarraconensis
Raetia
Noricum
Pannonia
Dacia
Illyricum
Dalmatia
Moesia superior
Thracia
Macedonia
Achaia
ITALIA
Corsica
Sardinia
Sicilia
Mare Tyrrhenum
Mare Ibericum
MARE INTERNUM
Mare Jonium et Siculum
Mare Adriaticum
Pontus Euxinus
Regnum Bospori
Caucasus Mons
Mare Caspium (Hyrcanium)
Colchis
Iberia
Albania
Armenia
Media
Atropatene
Mesopotamia
REGNUM PARTHORUM
Assyria
Babylonia
Asia
Bithynia
Pontus
Galatia
Cappadocia
Cilicia
Syria
Cyprus
Creta
Aegyptus
Arabia
Sinus Arabicus
Cyrenaica
Marmarica
Africa Proconsularis
Numidia
Mauretania Caesariensis
Mauretania Tingitana
GAETULIA
Garamantes
Agaraci
Rimska država na početku 1. punskoga rata (264 pr. K.)
Osvojeno iza 1. punskoga rata (do 238 pr. K.)
do svršetka 2. pun. rata (201 pr. K.)
133 pr. Kr.
smrti Cezarove (44 pr. K.)
Augustove (14 po K.)
Mark Aurelove (180 po K.)
Granice rim. pokrajina prije Dioclecijana.
Carske / Senatorske pokrajine.
Granica između ist. i zap. rim. države 395 po K.
Obrubljenje bojom naznačuje ovisnost, obojenost pripojenje, brojke godinu osvojenja, godine po Kr. označene su slovom p.

Italija, sjeverni dio.

Ist. dužina od Ferra
MARE TYRRHENUM
LATIUM
CAMPANIA
SAMNIUM
APULIA
LUCANIA
CALABRIA
MESSAPIA
Sinus Tarentinus
MARE IONIUM
Roma
Capua
Neapolis
Brundisium
Tarentum
Metapontum
Heraclea
Croton
Rhegium
Mjerilo 1:2500000
kilometara
Grčke kolonije. Rimske kolonije prije građanskoga rata.
KAMPANIJA.
Mjerilo 1:1000000
Sinus Cumanus (Crater)
Vesuvius M.
Pompeii
Herculaneum
Cumae
SIRAKUZA
za peloponeskoga rata.
Proširenje za Dioniza I.
Mjerilo 1:200000
Epipolae
Achradina
Tycha
Temenites
Neapolis
Ortygia
Portus Magnus
MARE TYRRHENUM
Liparaeae (Aeoliae s. Vulcaniae) Iae
Aegates Iae
Lilybaeum
Panormus
Messana
Tauromenium
Catana
SYRACUSAE
Agrigentum
Selinus
Gela
Nebrodes Montes
Elymi
Sicani
MARE LIBYCUM
SICILIJA
u Mjerilu glavne karte.
Grčke kolonije
Feničke kolonije.

Evropske provincije rimske države.

Evropa na koncu seobe naroda.

SJEVERNO MORE
KRLJ. DANSKA
Northumberland
ANGLO-SASKE DRŽAVICE
Mercia
Northwales
Westwales
Wessex
Sussex
Kent
Essex
Ostangeln
FRIESLAND
SASKA
Flandrija
AUSTRAZIJA
NEUSTRIJA
BRETAGNE
Bretonska Marka
BURGUNDIJA
AKVITANIJA
VASKONIJA
SEPTIMANIJA
NAVARRA
ŠPANJOLSKA MARKA
KORDOVSKI KALIFAT
Provence
Franačka
ALEMANIJA
BAVARSKA
Rhätia
ČEŠKA
MORAVSKA
POLJSKA PLEMENA
Istočna Marka
PANONSKA MARKA
AVARSKA DRŽAVA
KORUŠKA
Furlanska
Slovinska zemlja
HRVATSKA
Dalmacija
SRBIJA
KRLJ. ITALIJA
Lombardija
Romagna
Tuscija
Spoleto
KNEŽEVINA BENEVENT
KORZIKA
SARDINIJA
Baleari
TUSCIJSKO MORE
JADRANSKO MORE
SREDOZEMNO MORE
SICILIJA
Franačka država 814
Dioba fr. države Verdunskim ugovorom 843.
Država Lotarova
Ljudevitova
Karlova
Kratice:
Cor.- Corvey, Det.- Detmold, Er.- Eresburg, G.- Gandersheim, L.- Lübbecke, Li.- Lippspringe, Sü.- Süntel.
Mjerilo 1:9 000 000
kilometara
Ist. dužine 25 od Ferra
ISTOČNO MORE
BALTIČKO-POLAPSKI SLAVENI I NJIHOVA PLEMENA
Mjerilo 1:4 000 000
kilometara
RAZDIOBA FRANAČKE DRŽAVE 843.
Mjerilo 1:25 000 000
IST. FRANAČKA DRŽAVA
VELIKOMORAVSKA DRŽAVA ZA SVATOPLUKA
ZAPADNAFRANAČKA DRŽAVA
ATLANT. OCEAN
GORNJA BURGD.
ARELAT
KRLJ. ITALIJA
SREDOZEMNO MORE
Država Karla Velikoga
768
814
Merzenski Ugovor 870.
Ist. fran. Država
Zap. fran. Država
Italija

Njemačka za saskih i franačkih careva.

ZEMLJE SREDOZ. MORA
za 1. križarske vojne (1097)
Mjerilo 1:18000000.
Prva križ. vojna 1096-99
Treća križ. vojna 1189-91.
Država Kalifa
god. 750.
Mjerilo 1:90000000.
SREDOZEMNO MORE
ALMORAVIDA
DRŽAVA FATIMOVACA
SELDŽUČKE DRŽAVE
ISTOČNO RIMSKO CARSTVO
RIMSKO NJEMAČKO CARSTVO
IKONIJSKA DRŽAVA
Normanske Države
Pontus Euxinus
KASPIJSKO MORE
Kralj. Ugarska
Kraljevina Francuska
Kastilija
Kralj. Leon
Srbija
Bugarska
Macedonija
Hrvatska
JADRANSKO MORE
JONSKO MORE
TUSCIJSKO MORE
Sicilija
Sardinija
Korzika
Cipar
Kreta
Gruzija
Armenija
Kurdistan
Aderbeidžan
Kairo
Damask
Jeruzolim
Bagdad
Velika Sirta
Barka

ZEMLJE SREDOZ. MORA
iza 4. križarske vojne (1204)
4. križ. vojna 1202-1204
Križ. vojna Fridrika II. 1228-1229
Križ. vojna Ljud. IX. 1248-54 i. 1270
Križ. vojna Andrije II. 1217-1218.
Sirija
iza 1. križ. vojne.
Kralj. Jeruzolim 1229.
IKONIJSKI SULTANAT
Grofovija Edesa
Kralj. Armenija
Kneževina Antiohija
Grofovija Tripolis
Emirat Damaski
Kraljevina Jeruzolim
EGIPATSKI KALIFAT
SREDOZEMNO MORE
ALMOHADOVIĆA (MUAHEDIN)
DRŽAVA SULTANA SALADINA
AJUBIDA
Država Kalifa
RIMSKO NJEMAČKO CARSTVO
LATINSKO CARSTVO
NIKEJSKO CARSTVO
Carstvo Trapezunt
Kraljevina Gruzija
Carevina Bugarska
Kralj. Srbija
Kraljevina Ugarska
Država Kumana
Kralj. Francuska
Kralj. Arelat
Kralj. Italija
Kraljevina obiju Sicilija
Kralj. Cipar
Kralj. Armensko
Pontus Euxinus
KASPIJSKO MORE
Kurdistan
Aderbeidžan
Irak Adžmi
Kairo
Velika Sirta
Barka

Nastavak gl. karticu Škotska
Istočne dužine od Ferra
NJEMAČKO MORE
ATLANTSKI OZEAN
SREDOZEMNO MORE
JADRANSKO MORE
TUSCIJSKO MORE
KRALJ. ŠKOT
SKA
IRSKA
KRALJ. DANS
KRALJ. ENGLESKA
Wales
Voj. Normandija
Voj. Bretagne
Gfv. Maine
Gfv. Anjou
Touraine
KRALJ. FRANCUSKA
Gfv. Poitou
Gfv. Marche
Voj. Akvitanija
(Guyenne)
Gfv. Perigord
Voj. Gascogne
Gfv. Albigeois
Languedoc
Toulouse
Gfv. Vermandois
Gfv. Champagne
Gfv. Flandrija
Voj. Burgundija
FRIESLAND
VOJ. DOLNJA
LOTARINGIJA
VOJ. GORNJA LOTAR.
VOJ. SASKA
M. BRANDENBG.
VOJ. POMORANIJA
Mala Pomoranija
PRUSKA
KRALJ. POLJSKA
Velika Poljska
Mala-Poljska
Mazovija
Dolnja Sleska
Gornja
LUŽIČKA MARKA
LOTV. TIRINGIJA
Hessen
VOJ. FRANAČKA
VOJ. ŠVAPSKA
VOJ. BAVARSKA
KRALJ. ČEŠKA
M. MORAVSKA
Voj. Austrija
Voj. Štajerska
VOJ. KORUŠKA
Kranjska
Friaul
KRALJEVINA UGARSKA
Slavonija
Hrvatska
Bosna
Rama
Hum
Mačva
SRBIJA
KRALJ. ARELAT
Gfv. Provence
Savoja
Lombardija
KRALJ. ITALIJA
Romagna
Tuscija
Patrimonium
RIM
Voj. Ancona
Apulija
KRALJEVINA
OBIJU
SICILIJA
KORZIKA
SARDINIJA
Baleari
Mallorca
Menorca
KRALJ. LEON
KRALJ. KASTILIJA
KRALJ. PORTUGAL
KRALJ. NAVARRA
KRALJ. ARAGONIJA
Gfv. Barcelona
Katalonija
DRŽAVA ALMOHADOVIĆA
Kralj. Granada
London
Paris
Köln
Mainz
Wien
Prag
Budim
Venecia
Milan
Genua
Firenca
Napulj
Palermo
Toledo
Sevilla
Cordova
Barcelona
Lisabon
Mjerilo 1:9 000 000
Voj. Saska
M. Brandenburg
Voj. Franačka
Voj. Švapska
Voj. Bavarska
Mjerilo 1:15 000 000

KRALJ. DANSKA
ISTOČNO MORE
SJEVERNO MORE
Brandenburg
KRALJ. POLJSKA
KRALJ. ČEŠKA
Markgfv. Moravska
Sleska
Austrija
UGARSKA
Visconti
PAPINSKA DRŽAVA
KRALJ. FRANCUSKA
Tumač:
Državna granica
Luksemburške zemlje
Wittelsbaške bav. loza
zemlje falačka loza
Hapsburške zemlje
Crkvena dobra
Državni gradovi
Hanzeatski gradovi su podcrtani
Mjerilo 1 : 6 000 000.
ZEMLJE ŠVICARSKOGA SAVEZA.
Tumač:
Prakantoni 1315
8 starih kantona 1353-1481
13 kantona od 1513
Pripojeni kantoni
Zajedničke oblasti.
Imena kantona su podcrtana.
Mjerilo 1 : 4 000 000
FRANCUSKA u XIV. i XV. STOLJEĆU.
Tumač:
Engleski posjed 1328
Engleska iza mira u Bretigny u 1360
Granica engl. uplivа 1420-28
Zemlje kuće Burgund 1420
Stečevine Filipa Burgundijskoga 1435.
Ponth.-Ponthieu, Ver.-Vermandois.
Mjerilo 1 : 9 000 000

Njemačka i gornja Italija u 15. stoljeću (1477).

Razvitak sjevernih slavenskih država.

HRVATSKA
u 10. i 11. stoljeću.
Hrvatska za Tomislava (925)
Hrvatska za Petra Krešimira (1058.-1073.)
Podvučeni gradovi predstavljaju prvobitnu Dalmaciju.
Kratice: ž. župa, Prim.-Primorska župa.
Mjerilo 1:4 000 000.

BUGARSKA
u 10. i 13. stoljeću.
Bugarska za Simeona Velikoga (893-927.)
Razdioba države 963.
Bugarska za Ivana Asena II. (1218.-41.)
Dukljanska kraljevina za Bodina (1081-1100.)
Istočno-rimsko carstvo 927.
Mjerilo 1:8 000 000.

SRBIJA.
Srbija za Stjepana Prvovjenčanoga (1196-1224.)
Srbija za Stjepana Uroša III. (1320-1331.)
Mjerilo 1:5 000 000.

SRBIJA
za Dušana Silnoga
(1331.-1355.)
1:10 000 000.

UGARSKA I HRVATSKA.
Ugarska do sjedinjenja s Hrvatskom (1102.)
Ugarska i Hrvatska za Ljudevita Velikoga (1382.)
Ugarska i Hrvatska za Matije Korvina (1490.)
Mjerilo 1:8 000 000.

Evropa u 16. stoljeću (1559).

Njemačka za reformacije (1547).

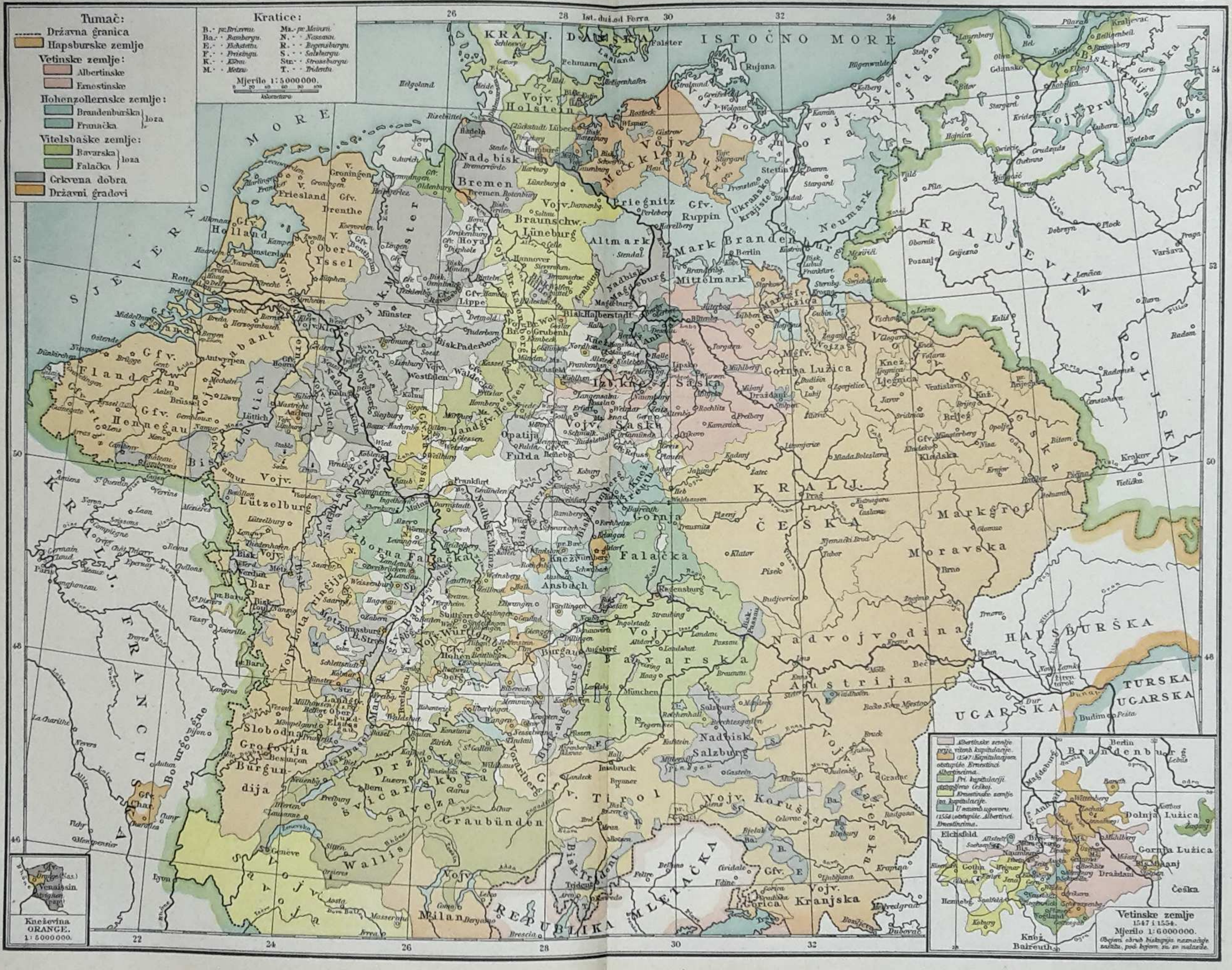

Tumač:
Državna granica
Hapsburške zemlje:
Austrijska loza
Španjolska loza
Hohenzollernske zemlje:
Brandenburška loza
Franačka loza
Vetinske zemlje:
Albertinska loza
Ernestinska loza
Vitelsbaške zemlje:
Bavarska loza
Falačka loza
Kuća Oldenburg:
Danska
Holstein-Gottorp
Crkvena dobra
Državni gradovi
Ist. dužine od Ferra
SJEVERNO MORE
ISTOČNO MORE
KRLJ. DANSKA
Holstein
Mecklenburg
Pomorje
Stražnje Pomorje
Marka Brandenburg
Mittelmark
Vojv. Bremen
Vojv. Lüneburg
Münster
Westfalen
Hessen Kassel
Izb. knež. Saska
Gornja Lužica
Dolnja Lužica
Vojvodina Šleska
KRALJ. ČESKA
Markgrof. Moravska
POLJSKA
Velika Poljska
Prusija
ŠPANJ. NIZOZEMSKA
Flandern
Artois
KRALJEVINA FRANCUSKA
Lotar.
Falačka
Vojv. Württemberg
Dolnja Bavarska
Izb. Kneževina Bavarska
Gornja Bavarska
Nadvojvodina Austrija
Nadbisk. Salzburg
Gfv. Tirol
Vojv. Koruška
Vojv. Štajerska
Vojv. Kranjska
Slavonija
REPUBLIKA MLETAČKA
ŠVICARSKA
Franche Comté
Vojv. Savoja
Knež. Piemont
Vojv. Milan
Bisk. Trident
Kratice:
B. - pr. Brixenu
Ba. - - Bambergu
E. - - Eichstättu
F. - - Freisingu
H.K. - Hessen Kasselu
K. - pr. Kölnu
Mz. - - Mainzu
N. - - Nassauu
S. - - Salzburgu
Sp. - - Speyeru
Str. - pr. Strassburgu
Mjerilo 1 : 5000000.
kilometara
PRAG i BIJELA GORA
Mjerilo 1 : 200000.
kilometara
MAGDEBURG 1631.
Po Droysenu.
Mjerilo 1 : 200000
kilometara
Tumač brojeva:
1 Riblja obala
2 Herdeck
3 Visoka vrata
4 Holzmarsch
5 Kröckenthor
6 Kratak most
7 Mlinski šanac
8 Schroldorf vrata
9 Ulrihova vrata
10 Carinarski i dugi most
BREITENFELD
LÜTZEN
Mjerilo 1 : 300000
kilometara

Tumač:
Kuća Bourbon
- Hapsburško-lotaringijska
obojene
Kratice:
Mjerilo 1:15000000.
kilometara
KRALJ. NORVEŠKA
KRALJ. ŠVEDŠKA
KRALJ. DANSKA
VELIKA BRITANIJA
Kralj. Irska
SJEVERNO MORE
ISTOČNO MORE
ATLANSKI OCEAN
NJEMAČKA DRŽAVA
KRALJ. POLJSKA
KRALJ. FRANCUSKA
ŠVICARSKA
KRALJ. UGARSKA
KRALJEVINA ŠPANJOLSKA
KRALJ. PORTUGALSKA
KRALJ. SARDINIJA
OBIJU SICILIJA
OSMANSKO CARSTVO
RUSKO CARSTVO
CRNO MORE
SREDOZEMNO MORE
Azovsko more
ALGIR
Tunis
FES I MAROKO
Bosna
Srbija
Bugarska
Moldavska
Velika Vlaška
Anadoli
Karaman
Sivas
Cipar
Kandija
Ist. dužine 30 od Ferra

Tumač:
Državne granice
Austrijske zemlje
Hohenzollernske zemlje:
Pruska
Franačka loza
Vetinske zemlje:
Albertinske loze
Ernestinske loze
Vitelsbaške zemlje:
Bavarska (Fal.-Sulzbach)
Fal.-Zweibrücken
Kuća Oldenburg:
Danska
Holstein-Gottorp
Duhovna dobra
Državni gradovi
Kratice:
Gradovi Barrière-traktata su podvučeni.
Mjerilo 1 : 5 000 000.
Ist. duž. od Ferra
KRALJ. DANSKA
ISTOČNO MORE
SJEVERNO MORE
KRALJ. PRUSKA
Istočna Pruska
Notečki okrug
Nova ist. Pruska
Južna Pruska
REP. POLJSKA
Nova Šleska
Švedsko Pomorje
Holstein
Mecklenburg Schwerin
Izborna Knež. Hannover
Izborna Knež. Brandenburg
Altmark
Mittelmark
Dolnja Lužica
Gornja Lužica
Izborna Knež. Saska
Šleska
KRALJ. GALICIJA
KRALJ. ČESKA
Mgfv. Moravska
KRALJ. UGARSKA
Nadvojvodina
Dolnja Austrija
Gornja Austrija
Štajerska
Koruška
Kranjska
Salzburg
Tirol
Izborna Kn. Bavarska
Gornja Falačka
Württemberg
Prednja Austrija
Izborna Falačka
Hessen-Kassel
Münster
Westfalen
Vojv. Jülich
Vojv. Berg
AUSTRIJSKE NIZOZEMSKE
REP. UJEDINJENE NIZOZEMSKE
KRALJ. FRANCUSKA
ŠVICARSKA
KRALJ. SARDINIJA
REPUBLIKA MLETAČKA
Savoja
Milan
KOLIN 18. lip. 1757. 1 : 300 000.
HOCHKIRCH 14. listop. 1758. 1 : 300 000.
LEUTHEN 5. prosinca 1757. 1 : 300 000.
ROSSBACH 5. studenoga 1757. 1 : 300 000.
KUNERSDORF 5. kolov. 1759. 1 : 300 000.

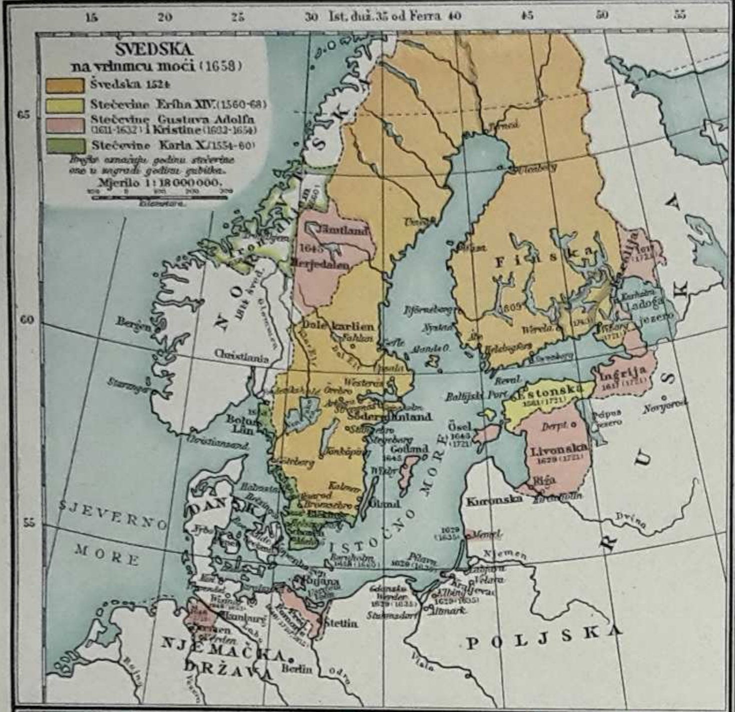
ŠVEDSKA
na vrhuncu moći (1658)
Švedska 1524
Stečevine Erika XIV. (1560-68)
Stečevine Gustava Adolfa (1611-1632) i Kristine (1632-1654)
Stečevine Karla X. (1654-60)
Mjerilo 1:18 000 000.
ISTOČNO MORE
SJEVERNO MORE
POLJSKA
NJEMAČKA DRŽAVA
Finska
Estonska
Livonska
Ingrija
Kuronska

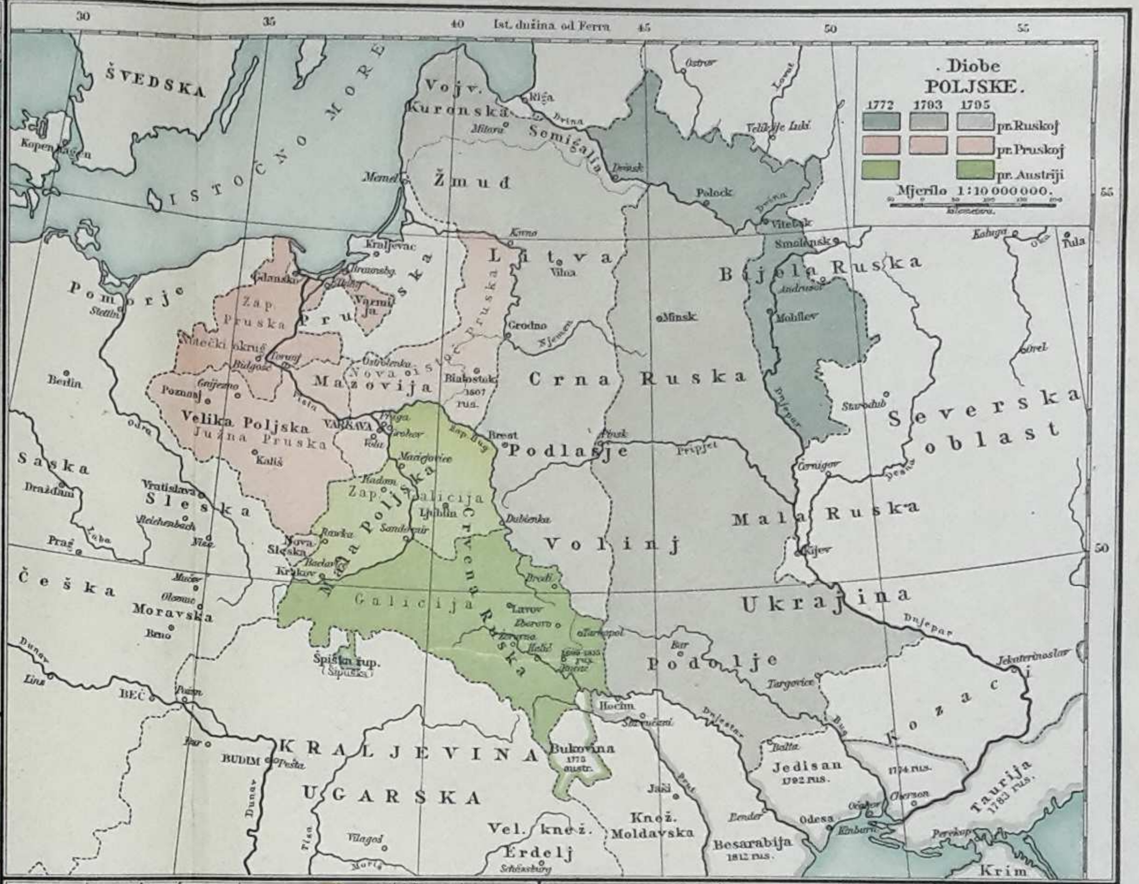
Diobe POLJSKE.
1772 1793 1795
pr. Ruskoj
pr. Pruskoj
pr. Austriji
Mjerilo 1:10 000 000.
ŠVEDSKA
ISTOČNO MORE
Vojv. Kuronska
Semigalija
Žmud
Litva
Bijela Ruska
Crna Ruska
Severska oblast
Mala Ruska
Volinj
Ukrajina
Podolje
Pomorje
Mazovija
Velika Poljska
Južna Pruska
Zap. Pruska
Nova Istočna Pruska
Zap. Galicija
Galicija
Crvena Ruska
Podlasje
Saska
Šleska
Češka
Moravska
KRALJEVINA UGARSKA
Bukovina 1775 austr.
Knež. Moldavska
Besarabija 1812 rus.
Jedisan 1792 rus.
Taurija 1783 rus.
Krim
Vel. knež. Erdelj

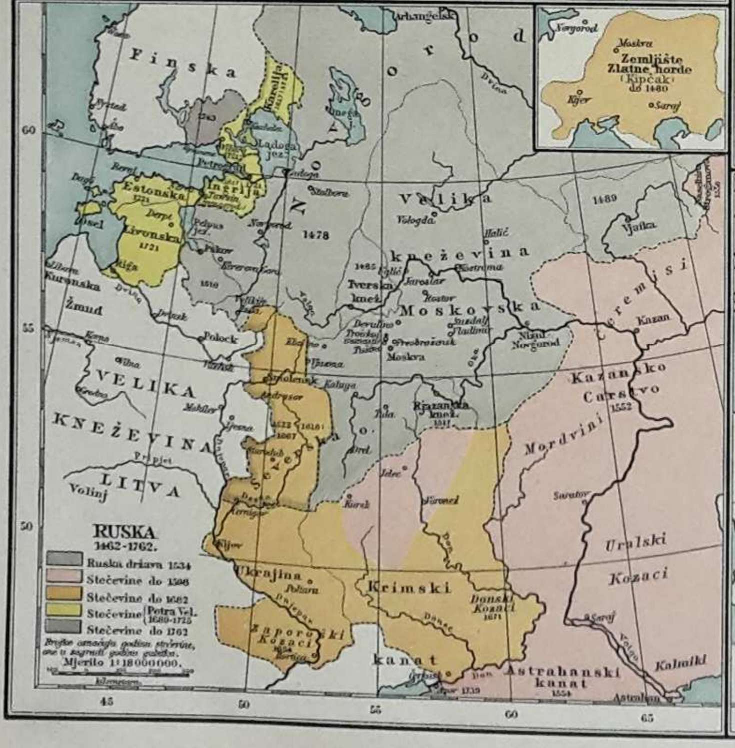
RUSKA
1462-1762.
Ruska država 1534
Stečevine do 1598
Stečevine do 1682
Stečevine Petra Vel. 1689-1725
Stečevine do 1762
Mjerilo 1:18 000 000.
Finska
Novgorod
Velika kneževina Moskovska
Kazansko Carstvo 1552
Ceremisi
Mordvini
Uralski Kozaci
Krimski kanat
Astrahanski kanat 1554
Donski Kozaci
Zaporoški Kozaci
Ukrajina
VELIKA KNEŽEVINA LITVA
Estonska
Livonska
Ingrija
Zemljište Zlatne horde (Kipčak) do 1480

Evropska Turska
od 1812-1878.
Mjerilo 1:15 000 000.
Ugarska
Hrvatska
Bosna
Knež. Srbija 1817
Vlaška
Rumunjska
Moldavska
Besarabija
Bugarska
Rumelija
Albanija
Tesalija
Livadija
Morea
Egejsko more
Crno more
Mala Azija
Grčka

Evropska Turska
od 1878.
Mjerilo 1:15 000 000.
Ugarska
Hrvatska
Bosna
Hercegovina
Srbija
Crna Gora
Rumunjska
Besarabija
Bugarska
Ist. Rumelija
Albanija
Epir
Tesalija
Egejsko more
Crno more
Mala Azija
Grčka

Napoleonsko doba. I.

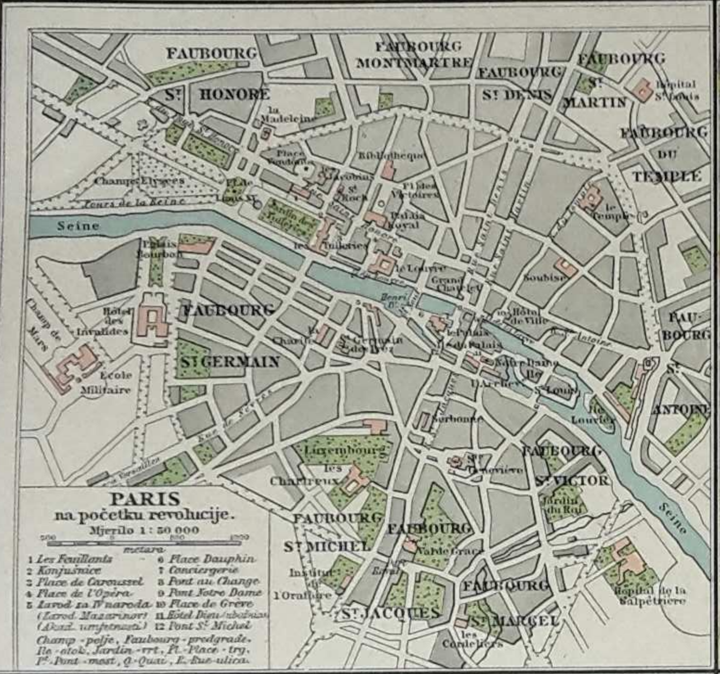

Aspern, Essling, Wagram, 1809
Napoleonova vojna na EGIPAT 1798.
Egipat
Crveno More
Poluotok Sinaj
ISTOČNO MORE
SJEVERNO MORE
KRALJ. DANSKA
ŠVEDSKA
Holstein
VOJV. MECKLENBURG
Švedsko Pomorje
KRALJEVINA PRUSKA
Brandenburg
Istočna Pruska
Zapad Pruska
REP. GDANSKO
VARŠAVSKA VOJVODINA
RUSKA
KRALJ. SASKA
Šleska
KRALJ. WESTFALSKA
VEL. VOJV. BERG
FRANCUSKO CARSTVO
KRALJ. WÜRTTEMBG.
KRALJ. BAVARSKA
Češka
Moravska
Austrija
Štajerska
Koruška
Tirol
ŠVICARSKA
KRALJ. ITALIJA
ILIRSKE POKRAJINE
JADRANSKO MORE
Razjašnjenja:
Mjerilo 1: 6000000.
Napoleonova vojna na Rus.
1: 12000000.
EVROPA 1812.
Mjerilo 1: 50000000.
Francusko carstvo.
O Napoleonu ovisne države.
Savezne države Nap.
Od Napoleona neovisne države.
Kralj. Velika Britanija
Rusko Carstvo
Francusko Carstvo
Austrijsko Carstvo
Osmansko Carstvo
Krlj. Španjolska
Ist. dužina od Ferra

NJEMAČKI SAVEZ
1815.-1866.
Mjerilo 1:7500000.
Kratice:

ITALIJA
1815. do danas.

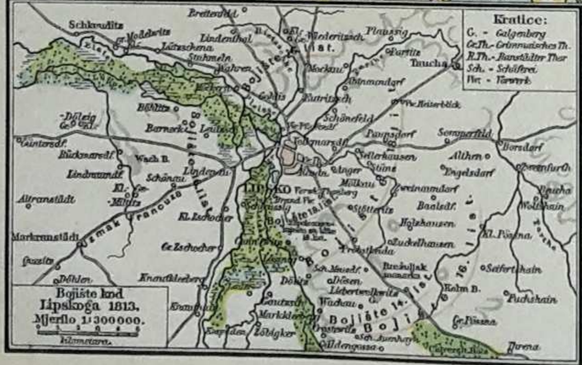
Bojište kod Lipskoga 1813.
Mjerilo 1:300000.

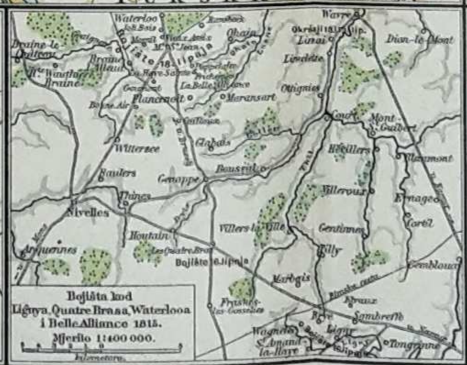
Bojišta kod Ligny a, Quatre Bras a, Waterlooa i Belle Alliance 1815.
Mjerilo 1:400000.

EVROPA iza bečkoga kongresa 1815.
Mjerilo 1:50000000.

Razvitak Austro-ugarske monarkije.

Osmansko carstvo. Sjeverna Amerika.

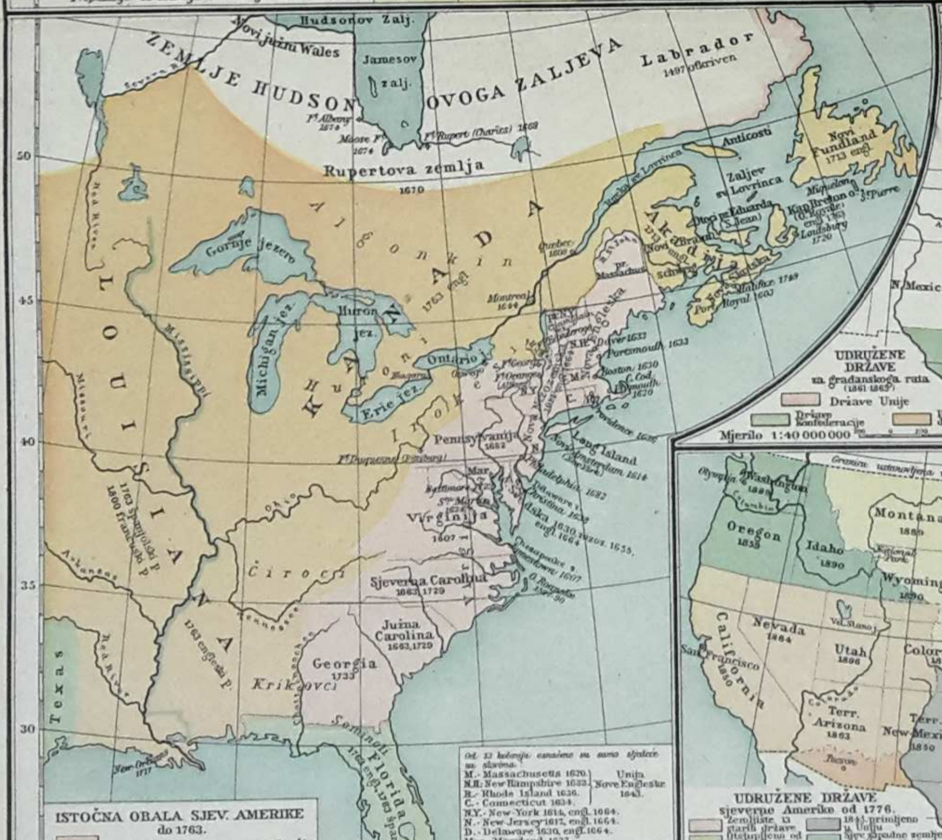

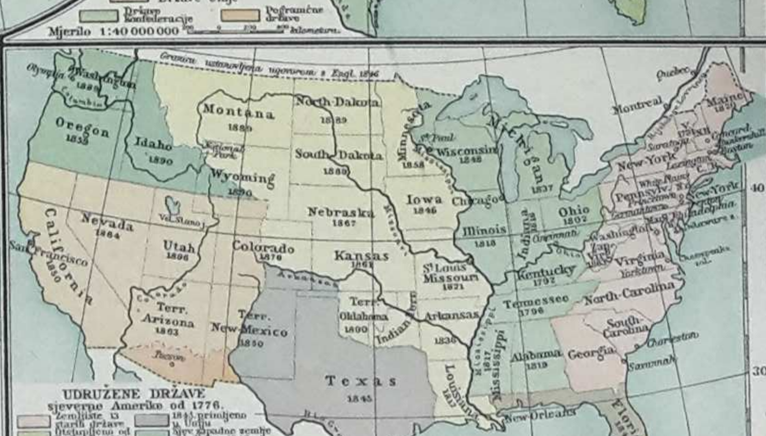
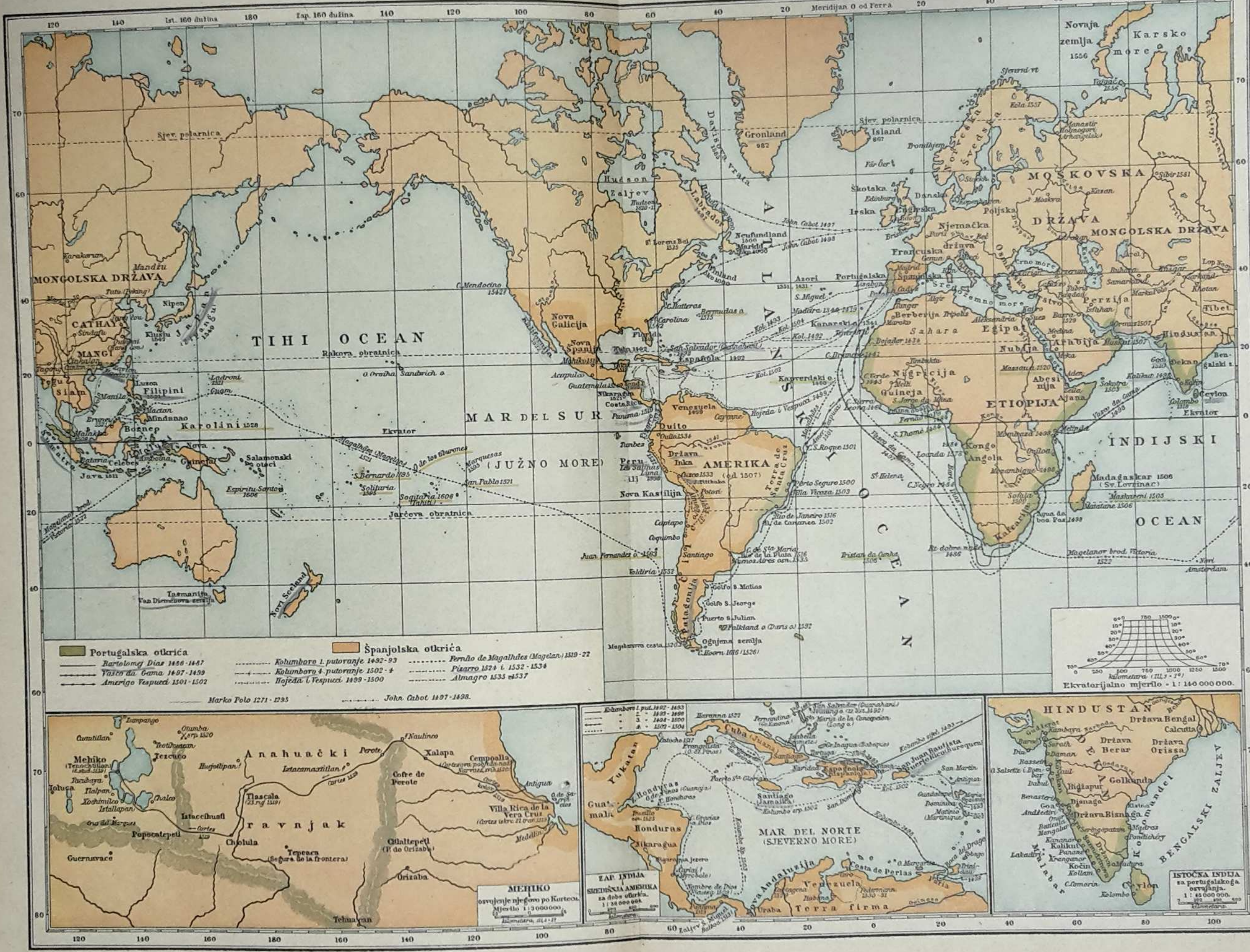
Doba otkrića.